

Predicting forgiveness based on belief in a just / unjust world mediated by conscious emotions in the population of those who refer to health centers in Karaj

Tahereh Golanian, Ph.D Student

Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran.

Hayedeh Saberi, Ph.D

Assistant Professor of Psychology, School of Psychology and Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Simin Bashardoust, Ph.D

Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

Abstract

The aim of this study was to investigate the mediating role of self-conscious emotions between believing in a just / unjust world and forgiveness. The research design was descriptive. The sample consisted of 411 people randomly sampled from the population of health centers in Karaj in 1397 and the questionnaire of belief in a just world (Rubin & Peplau, 1973) the third revised version of the Self-awareness Emotion Scale for Adults (Tangney), Dearing, Wagner & Gramazow, 2000) and the Forgiveness Scale (Rye, Loiacono, Folk, Olszewski, Heim & Madia, 2001). To analyze the results using path analysis by AMOS program, direct and indirect effects of variables were obtained. The results showed that belief in a fair / unfair world significantly predicts forgiveness and indirect path coefficient between belief in a fair world and positive forgiveness. And was significant ($P < 0.01$, $\beta = 0.055$) and this indicates the mediating role of conscious emotions. The conceptual model of the research was confirmed using the data and the indicators of the model fit the confirmation of this. The results of this study show that belief in a just world leads to cognitive reconstruction and thus acts as a coping mechanism and as a positive behavioral output, can be the result of structural interaction.

Keyword: forgiveness, belief in a just / unjust world, self-conscious emotions, population of health centers in Karaj

پیش بینی بخشش بر اساس باور به دنیای عادلانه / ناعادلانه با میانجی‌گری عواطف خودآگاه در جمعیت مراجعه‌کنندگان به خانه‌های سلامت شهر کرج

طاهره جولانیان

دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، رودهن، ایران

هایده صابری*

استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

سیمین بشر دوست

دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش میانجی‌گری عواطف خودآگاه بین باور به دنیای عادلانه / ناعادلانه با بخشش انجام شد. طرح پژوهش توصیفی بود. نمونه پژوهش شامل ۴۱۱ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از جمعیت مراجعه‌کنندگان به خانه‌های سلامت شهر کرج در سال ۱۳۹۷ بودند و به پرسشنامه‌های باور به دنیای عادلانه (Rubin & Peplau, 1973) سومین نسخه تجدید نظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی برای بزرگسالان (Tangney, Dearing, Wagner & Gramazow, 2000) و مقیاس بخشش (Rye, Loiacono, Folk, Olszewski, Heim & Madia, 2001) پاسخ دادند. برای تحلیل نتایج با استفاده از تحلیل مسیر توسط برنامه AMOS اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها، بدست آمد یافته‌ها نشان داد که باور به دنیای عادلانه / ناعادلانه به صورت معنادار بخشش را پیش‌بینی می‌کند و ضریب مسیر غیر مستقیم بین باور به دنیای عادلانه و بخشش مثبت و معنادار بود ($\beta = 0.055$, $P < 0.01$) و این نشان دهنده نقش میانجی‌گری عواطف خودآگاه است. مدل مفهومی پژوهش با استفاده از داده‌ها تایید شد و شاخص‌های برازش مدل تاییدی بر این امر است. نتایج این پژوهش نشان داد که باور به دنیای عادلانه منجر به بازسازی شناختی می‌شود و به این ترتیب به عنوان یک سازوکار مقابله‌ای عمل می‌کند و به عنوان یک برون‌داد رفتاری مثبت، می‌تواند حاصل تعامل ساختاری باشد.

کلیدواژه: بخشش، باور به دنیای عادلانه / ناعادلانه، عواطف خودآگاه، جمعیت مراجعه‌کنندگان به خانه‌های سلامت شهر کرج

مقدمه

صمیمیت ایجاد گردد و روابط به صورت پایدار و درازمدت باقی بماند. (Blackie, Roepke, Hitchcott, & Joseph, 2016) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که افراد در صورتی که باور به دنیای عادلانه را در خود پرورش دهند، می‌توانند در پی بروز اتفاقات آسیب‌زا، از احساس شرم و گناه رهایی یافته و آن‌ها را با احساسات مثبت جایگزین سازد. با جستجو در ادبیات پژوهشی مرتبط با بخشش می‌توان دریافت که بخشش تأثیرات سودمندی بر متغیرهای روان‌شناختی و اجتماعی دارد. (Woodyatt, Wenzel, & de Vel-Palumbo, 2017) در پی پژوهش خود در میان افرادی که از ارزش‌ها و قوانین اخلاقی تخطی کرده و به دیگران و خود آسیب زده بودند، دریافتند که احساس گناه و شرم در صورتی که در کانال مثبتی جاری شود، به جای خودسرنزش‌گری، به احساس مسئولیت و در نهایت خود بخشش‌گری منتهی می‌شود. در زمینه ارتباط عواطف خودآگاه با بخشش (Carpenter, Tignor, Tsang & Willett, 2016) دریافتند تمایل به تجربه هیجان خودآگاه احساس گناه منجر به بخشش بیشتر می‌شود در حالی که، در پژوهش آن‌ها تمایل به تجربه هیجان خودآگاه شرم رابطه منفی با توانایی بخشش داشت. در پژوهش (Langman & Chung, 2013) احساسات نیرومندتری از گناه با ناتوانی بیشتر در بخشش خود رابطه داشت. در احساس شرم تمرکز روی "خود" به عنوان یک کل است. در این حالت احساس شرم به عنوان هیجانی بر اساس احساسات افسرده کننده از قبیل ناامیدی، حماقت و آرزو برای اجتناب از بودن در کنار دیگران به خاطر ترس از طرد شدن تعریف شده است (Stuewig, Tangney, Heigel, Harty & McCloskey, 2010). در پژوهشی در زمینه پیامدهای اعتقاد به کارما یا همان علیت اخلاقی، به این نتایج دست یافتند که کارما به عنوان عنصری از باور به دنیای عادلانه، تاثیرهای عمیقی بر روان رفتارهای افراد دارد به طوری که قضاوت‌های اخلاقی، و هیجان‌های مثبت اخلاقی همچون شرم، گناه و همدلی دارد.

بنابراین با توجه به نقش ارزشمند متغیر روان‌شناختی بخشش بر سلامت روان و جسم، روابط بین‌فردی از جمله زناشویی و روابط افراد در سطح جامعه، بررسی عوامل و

بخشش فرایندی مرحله‌ای برای از بین بردن خشم و ایجاد امید دوباره است (Louden & Gerber, 2008). Enright, & Fitzgibbons, 2015) بخشش را شامل سیستم‌های رفتاری، شناختی و عاطفی می‌دانند. در حوزه‌ی عاطفی هیجان‌های منفی به آهستگی از بین می‌روند. ابتدا حوادث منفی، خشی و سرانجام با هیجان‌های مثبت جایگزین می‌شوند. بررسی‌های به عمل آمده بیان‌گر آن است که بخشش دارای انواع مختلفی است. برخی از آن‌ها باعث سازماندهی، بهبود و توسعه منظومه‌ای از روابط هستند و برخی نیز مانع رشد سازنده سیستم خانواده و اعضای آن می‌شود (Backus, 2009). علاوه بر این، عدم بخشش مشکلات بسیاری را در زمینه‌های روابط اجتماعی، رضایت از زندگی، بهزیستی، سلامت روان و جسم، هیجان‌های و عواطف ایجاد می‌کند و در نهایت منجر به مرگ‌ومیر بالاتر می‌شود (Amani, Malatyat-Shiri, Ismail-Brannan, Davis & Biswas-Rajabi, Saeed, 2013).

(Diener, 2016); (Rindfleisch, 2018) & (Kaleta, 2018) و Mróz. بنابراین بخشش پتانسیل کاهش تجارب هیجانی منفی نظیر شرم و احساس گناه را دارد. متغیرهای مختلفی با متغیر بخشش رابطه دارند از جمله این متغیرها، متغیر باور به دنیای عادلانه (belief in a just world) می‌باشد. در این راستا باور به دنیای عادلانه نیز بر این‌که افراد چگونه روابطشان را هدایت کنند، تأثیر می‌گذارد (Bartholomaeus & Strelan, 2016). بر اساس نظریه باور به دنیای عادلانه، اغلب انسان‌ها تمایل دارند که دنیا را مکانی مملو از نشانه‌های حضور عدالت تلقی کنند و بر پایه این باور، زندگی خود را با امیدواری و اعتماد و اطمینان به آینده پیش برند (Donat, Umlauf, 2012). (Dalbert & Kamble, 2012). Callan, Shead & Olson, 2009) معتقدند باور به دنیای عادلانه گونه‌ای از باورهای انسانی است که ماهیتی پیچیده و تاثیرگذار در زندگی هر یک از افراد بر جای می‌گذارد (Nudelman & Nadler, 2017) نتیجه گرفتند که باور به دنیای عادلانه به عنوان یک مکانیسم مقابله‌ای عمل می‌کند و بر اهمیت واکنش‌های هیجانی و قصد و نیت ادراک شده در فرآیند بخشودگی تأکید دارد. از این رو، بخشش این امکان را فراهم می‌آورد که پس از تهدیدها دوباره

دنیای عادلانه/ ناعادلانه و بخشش دارد.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: این پژوهش از نوع مطالعات توصیفی- همبستگی و از نوع مقطعی است که سعی دارد مدلی جهت تبیین بخشش بر اساس باور به دنیای عادلانه با نقش میانجی‌گری عواطف خودآگاه، ارائه دهد. جامعه پژوهش، شامل تمام افراد مراجعه‌کننده به خانه‌های سلامت شهر کرج در تابستان سال ۱۳۹۷، که بنابر استعلام از سازمان فرهنگی، اجتماعی و ورزشی شهرداری کرج حدود ۲۰۰۰۰ نفر بودند و حجم نمونه مورد بررسی در پژوهش حاضر، ۴۰۰ نفر از جامعه فوق بود. نمونه‌گیری به شیوه‌ی تصادفی ساده چندمرحله‌ای از میان مناطق شهر کرج انجام شد بدین ترتیب که در مرحله اول ۸ منطقه، در مرحله دوم از هر منطقه ۱ محله و در مرحله سوم از هر محله ۱ خانه سلامت به صورت تصادفی انتخاب شد و افراد نمونه به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از بین افراد جامعه‌ی مذکور انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به مطالعه عبارت بودند از: ۱- آزمودنی برای شرکت در پژوهش اعلام رضایت کرده باشد؛ ۲- آزمودنی تحت درمان داروهای روان‌پزشکی جهت کاهش اضطراب، استرس و افسردگی نباشد؛ ۳- آزمودنی در محدوده سنی بین ۲۰ تا ۴۵ سال باشد؛ ۴- آزمودنی فاقد اختلال شناختی باشد؛ ۵- آزمودنی دچار بیماری مزمن نباشد؛ ۶- آزمودنی مبتلا به اختلال سوء‌مصرف مواد و دارو نباشد؛ ۷- زندگی آزمودنی از ۶ ماه قبل از انجام پژوهش دارای روند معمولی بوده و اتفاق یا حادثه خاصی که به منزله بحران در زندگی آن‌ها باشد مانند مرگ یک عزیز، بیماری صعب‌العلاج در اعضای خانواده، تغییر محل زندگی، رخ نداده باشد. ملاک‌های خروج آزمودنی‌ها از مطالعه عبارت بودند از: ۱- مشخص شدن خلاف یکی از موارد فوق در حین پژوهش؛ ۲- و تکمیل ناقص یکی از پرسشنامه‌ها.

ابزار پژوهش

پرسشنامه باور به دنیای عادلانه (BJWS): پرسشنامه (believing in a just world) توسط (Rubin & Peplau, 1973) ساخته شد و شامل ۲۰ گویه است

متغیرهای مرتبط و تأثیرگذار بر بخشش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ضرورت پرداختن به مفهوم بخشش بسیار روشن است به طوریکه انجام پژوهش در این زمینه جایگاه خاصی در عصر حاضر پیدا کرده است. در سال‌های اخیر تلاش‌های گسترده‌ای برای تبیین چگونگی ظهور پیدایش بخشش بیشتر در بستر تفکر آدمی صورت گرفته، اما همچنان ضرورت پژوهش‌هایی همچون پژوهش حاضر که تلاش کنند بخشش را از ابعاد مختلف و با نگاه تعاملی مورد توجه قرار دهند احساس می‌شود، زیرا پدیده‌ای پیچیده همچون بخشش را هرگز نمی‌توان تنها با لحاظ کردن یکی از عوامل مؤثر در آن به خوبی شناخت و تبیین کرد. و اکنون با توجه به شواهد برخی پژوهش‌ها اهمیت و ضرورت وارد کردن جنبه‌های هیجانی و اعتقادی در مدل‌های تبیینی بخشش بیش از پیش آشکار گشته است.

برای این منظور به بررسی مدل مفهومی ارائه شده در این پژوهش برای بخشش بر اساس باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با میانجی‌گری عواطف خودآگاه خواهیم پرداخت. این مدل برای هر یک از متغیرها به طور جداگانه بررسی خواهد شد. با توجه به اهمیت تشخیص تعاملی روابط باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه، بخشش و عواطف خودآگاه پژوهشگر مصمم شد پژوهشی با هدف بررسی نقش واسطه‌ای عواطف خودآگاه در رابطه باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با بخشش بپردازد و به این سوال که آیا مدل بخشش بر اساس باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با میانجی‌گری عواطف خودآگاه از برازش مناسب برخوردار است؟ پاسخگو باشد.

لذا در این زمینه به نظر می‌رسد متغیرهای باور به دنیای عادلانه، و عواطف خودآگاه از متغیرهای تأثیرگذار بر بخشش باشند. بنابراین در این پژوهش سعی بر آن است تا مدلی جهت تبیین بخشش با استفاده از باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با میانجی‌گری عواطف خودآگاه ارائه گردد. بنابراین مسأله اصلی پژوهش بدین قرار است که آیا عواطف خودآگاه نقش واسطه‌گری بین باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با بخشش ایفا می‌کند یا خیر؟ بر این اساس فرضیه‌های پژوهش عبارتست از: فرضیه اول: باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه به صورت معنادار بخشش را پیش بینی می‌کند.

فرضیه دوم: عواطف خودآگاه اثر واسطه‌ای بین باور به

نمره‌گذاری این پرسشنامه به این صورت است که هر سوال به شیوه لیکرت هفت درجه‌ای از ۱ تا ۷ به صورت "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقم" می‌باشد. این پرسشنامه دارای دو خرده‌مقیاس مستقل به نام‌های خرده‌مقیاس باور به دنیای عادلانه و خرده‌مقیاس باور به دنیای ناعادلانه است. در پژوهش گل‌پرور و اکبری (۱۳۸۸) پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های باور به دنیای عادلانه و باور به دنیای ناعادلانه به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۷ و به روش ضریب اسپیرمن براون به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۶۵ و به روش ضریب کاتمن ۰/۶۷ و ۰/۶۴ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضرایب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های باور به دنیای عادلانه و باور به دنیای ناعادلانه به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۶۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۷۲ به دست آمد. دونمونه از سوالات به شرح زیر است: ۱- پایان بدشانسی و بدقابلی خوشبختی است. ۲- دنیا عادلانه است.

مقیاس بخشش رای و همکاران (۲۰۰۱): مقیاس بخشش (forgiveness scale توسط Rye, Loiacono, Folk, Olszewski, Heim & Madia, 2001) ساخته شد و شامل ۱۵ سوال به صورت طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت از "کاملاً مخالفم=۱" تا "کاملاً موافقم=۵" است. نمره‌گذاری این پرسشنامه به این صورت است که هر سوال به شیوه لیکرت از "کاملاً مخالفم=۱"، "مخالفم=۲"، "نظری ندارم=۳"، "موافقم=۴" و "کاملاً موافقم=۵" نمره‌گذاری می‌شود. رای و همکاران (۲۰۰۱) برای این ابزار همبستگی منفی با ابزارهای حالت (r=-۰/۴۱) و صفت خشم (r=-۰/۳۴) و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ گزارش کردند. حمیدی‌پور، ثنائی‌ذاکر، نظری و فراهانی (۱۳۸۹) ضریب آلفای کرونباخ برای پایایی این آزمون را ۰/۸۳ گزارش کرده‌اند. در این پژوهش ضرایب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۷۴ به دست آمد. دونمونه از سوالات به شرح زیر است: ۱- تمایل دارد دیگران را خطاکار بداند. ۲- آدم باگذشتی است.

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش ۳۹۵ شرکت‌کننده (۱۶۹ مرد و ۲۲۶ زن) با میانگین و انحراف استاندارد سنی $35/82 \pm 8/97$ حضور داشتند. میزان تحصیلات ۷۵ نفر (۱۹ درصد) از شرکت‌کنندگان زیر دیپلم، ۱۰۴ نفر (۲۶/۳ درصد) دیپلم، ۱۶۲ نفر (۴۱ درصد) کاردانی و کارشناسی و ۵۴ نفر (۱۳/۷ درصد) کارشناسی ارشد و بالاتر بود. و ۷۴ نفر (۱۷/۷ درصد) از آنان فاقد فرزند، ۱۰۴ نفر (۲۶/۳ درصد) یک فرزند، ۱۴۰ نفر (۳۵/۵ درصد) دو فرزند و ۷۷ نفر (۱۹/۵ درصد) بیشتر از ۲ فرزند داشتند. در هنگام اجرا به شرکت‌کنندگان اعلام شد که به عنوان سپاسگزاری از شرکت‌شان در تکمیل پرسشنامه‌ها، کسانی که مایل باشند از نتایج آزمون‌شان مطلع گردند، می‌توانند نام و یا

نمره‌گذاری این پرسشنامه به این صورت است که هر سوال به شیوه لیکرت هفت درجه‌ای از ۱ تا ۷ به صورت "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقم" می‌باشد. این پرسشنامه دارای دو خرده‌مقیاس مستقل به نام‌های خرده‌مقیاس باور به دنیای عادلانه و خرده‌مقیاس باور به دنیای ناعادلانه است. در پژوهش گل‌پرور و اکبری (۱۳۸۸) پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های باور به دنیای عادلانه و باور به دنیای ناعادلانه به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۷ و به روش ضریب اسپیرمن براون به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۶۵ و به روش ضریب کاتمن ۰/۶۷ و ۰/۶۴ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضرایب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های باور به دنیای عادلانه و باور به دنیای ناعادلانه به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۶۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۷۲ به دست آمد. دونمونه از سوالات به شرح زیر است: ۱- پایان بدشانسی و بدقابلی خوشبختی است. ۲- دنیا عادلانه است.

سومین نسخه تجدیدنظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی

برای بزرگسالان (test of self-Conscious Affect, Version 3 (tosCA-3))

مقیاس تجدیدنظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی (Version 3 (tosCA-3)) مقیاس تجدیدنظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی برای بزرگسالان (Tangney, Dearing, Wagner & Gramazow, 2000) که ۶ خرده‌مقیاس صفت شرم، مستعد بودن به گناه، برونی کردن، بی تفاوتی، غرور آلفا و غرور بتا را در یک طیف لیکرت از هرگز=۱ تا به احتمال زیاد=۵ مورد ارزیابی قرار می‌دهد. تانجی و درینگ (۲۰۰۰) بر روی سه نمونه مختلف دانشجویی ضرایب آلفای کرونباخ را برای خرده‌مقیاس‌های مستعد بودن به شرم ۰/۷۶ تا ۰/۸۸، مستعد بودن به صفت گناه ۰/۷ تا ۰/۸۳، برونی-سازی ۰/۶۶ تا ۰/۸، بی تفاوتی ۰/۶ تا ۰/۷، غرور ۰/۴۱ تا ۰/۷۲ و غرور بتا ۰/۵۱ تا ۰/۷۲ گزارش کردند و در مورد روایی سازه این ابزار نشان دادند سومین نسخه تجدیدنظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی برای بزرگسالان احساس گناه سازش‌یافته را می‌سنجد. روشن‌چسلی، عطری فرد و نوری مقدم (۱۳۸۶) برای سه خرده‌مقیاس صفت شرم، مستعد بودن به گناه و برونی کردن اعتبار و روایی مناسبی گزارش کردند. در این

داده‌های جمع اوری شده در مرحله امار توصیفی، به منظور توصیف داده‌ها از شاخص‌های میانگین، انحراف استاندارد و روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در مرحله امار استنباطی، با توجه به ماهیت مقیاس اندازه گیری که از نوع فاصله ای است و نوع روش جمع اوری اطلاعات که برمبنای پژوهش، مدل یابی معادلات ساختاری بود برای تحلیل داده‌های حاصل، از شاخص‌های نیکویی برازش شامل مجذور کای یا χ^2 ، نسبت خی دو به درجه آزادی (χ^2/df)، ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، شاخص برازش افزایشی (IFI)، و شاخص برازش تطبیقی (CFI) استفاده شد.

نام مستعاری از خود در پرسشنامه درج کنند تا محقق آنها را از نتایج مطلع سازد. در ابتدای پرسشنامه اصول اخلاقی پژوهش نوشته شد و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها شرح داده شد سپس بر اساس دستورالعملی که در بالای پرسشنامه‌ها نوشته شده است از آنها خواسته شد تمامی سوالات را به دقت بخوانند تا حد امکان سوالی را بی پاسخ نگذارند. همچنین به جهت تعیین برازش مدل مورد مطالعه از مدل معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS-20 برای تحلیل مسیر متغیرهای مشاهده‌پذیر با استفاده از ماتریس همبستگی بهره گیری به عمل آمد.

یافته‌ها

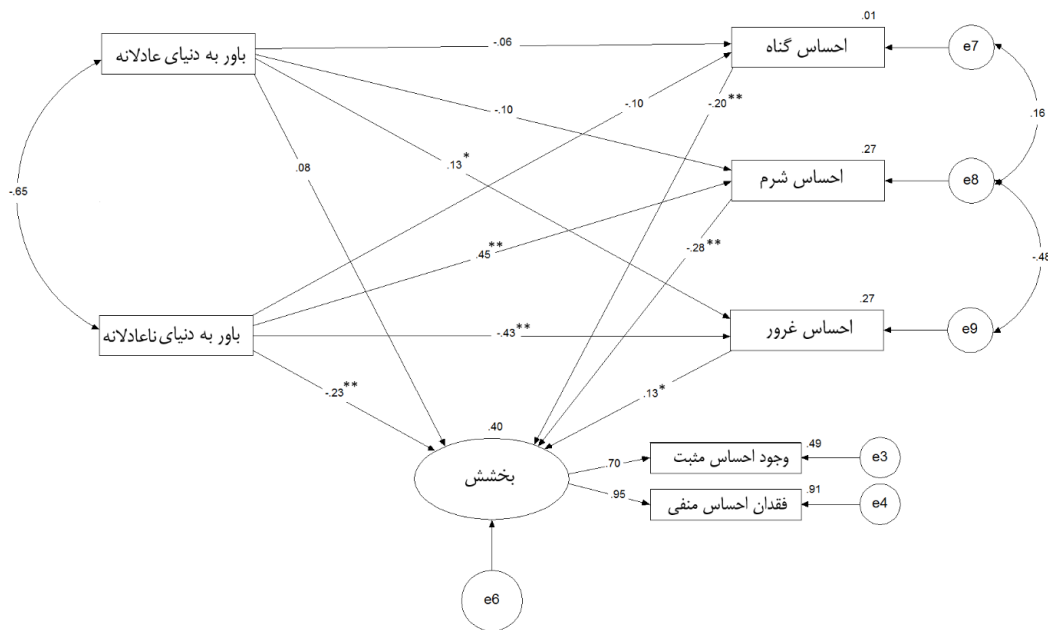
دراین پژوهش متناسب با متغیرهای مورد مطالعه و نوع

جدول ۱. شاخص‌های برازش مدل پژوهش

نقطه برش	مدل اصلاح شده		مدل اولیه	شاخص‌های برازندگی
	اصلاح دوم	اصلاح اول		
-	۱۲/۸۸	۲۵/۷۸	۱۳۷/۹۵	مجذور کای
-	۵	۶	۷	درجه آزادی مدل
کمتر از ۳	۲/۵۸	۴/۲۹	۱۹/۷۱	نسبت خی دو به درجه آزادی
$> ۰/۹$	۰/۹۹۱	۰/۹۸۲	۰/۹۱۵	شاخص نیکویی برازش
$> ۰/۸۵$	۰/۹۴۹	۰/۹۱۴	۰/۶۶	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده
$> ۰/۹$	۰/۹۹۲	۰/۹۸	۰/۸۶۹	شاخص برازش تطبیقی
$< ۰/۰۸$	۰/۰۶۳	۰/۰۹۱	۰/۲۱۸	ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد

احساس غرور (در مرحله اول) و دو نشانگر احساس گناه و احساس شرم (در مرحله دوم) مدل اصلاح و شاخص‌های برازندگی به دست آمد که نشان می دهد مدل مربوط به فرضیه پژوهش با داده‌های گردآوری شده برازش مطلوب دارد ($\chi^2/df=۲/۵۸$ ، $CFI=۰/۹۹۲$ ، $GFI=۰/۹۹۱$ ، $AGFI=۰/۹۴۹$ و $RMSEA=۰/۰۰۶۳$).

منطبق بر جدول ۲ بر خلاف شاخص برازندگی GFI دیگر شاخص‌های برازندگی از برازش مطلوب مدل مربوط به فرضیه پژوهش با داده‌های گردآوری شده حمایت نمودند ($\chi^2/df=۱۹/۷۱$ ، $CFI=۰/۸۶۹$ ، $GFI=۰/۹۱۵$ ، $AGFI=۰/۶۶۰$ و $RMSEA=۰/۲۱۸$). به همین دلیل مدل در دو مرحله با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو نشانگر احساس شرم و

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

جدول ۲. ضرایب مسیر کل، مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل ساختاری

متغیر پیش بین	ضریب غیر استاندارد	خطا	ضریب استاندارد	سطح معناداری
ضریب مسیر مستقیم	باور به دنیای ناعادلانه → بخشش	-۰/۰۷۸	۰/۰۲۴	۰/۰۰۱
	باور به دنیای عادلانه → بخشش	۰/۰۲۹	۰/۰۱۹	۰/۱۵۵
	بخشش → احساس گناه	-۰/۰۸۴	۰/۰۲۳	۰/۰۰۱
	بخشش → احساس شرم	-۰/۰۷۹	۰/۰۲	۰/۰۰۱
	بخشش → احساس غرور	۰/۰۷۵	۰/۰۳۴	۰/۰۲۲
ضریب مسیر غیر مستقیم	باور به دنیای ناعادلانه → احساس گناه	-۰/۰۵۶	۰/۰۱۴	۰/۰۰۱
	باور به دنیای ناعادلانه → احساس شرم	-۰/۰۶۴	۰/۰۱۳	۰/۰۰۱
	باور به دنیای ناعادلانه → احساس غرور	-۰/۰۶۹	۰/۰۲۸	۰/۰۰۱
	باور به دنیای عادلانه → احساس غرور	۰/۰۵۵	۰/۰۴۴	۰/۰۰۲

معنادار است. از سوی دیگر ضریب مسیر غیر مستقیم بین باور به دنیای عادلانه و بخشش مثبت و معنادار است. $P < ۰/۰۵$ ، $\beta = ۰/۰۵۵$ و عواطف خودآگاه رابطه بین باور به دنیای ناعادلانه با بخشش را به صورت منفی و رابطه بین باور به دنیای عادلانه و بخشش را به صورت مثبت و معنادار میانجیگری می کند و بدین ترتیب فرضیه دوم پژوهش نیز تایید شد.

جدول ۲ نشان می دهد که ضریب مسیر کل (مجموع ضرایب مسیر مستقیم و غیر مستقیم) بین باور به دنیای ناعادلانه و بخشش منفی و در سطح $۰/۰۱$ معنادار است ($P < ۰/۰۱$ ، $\beta = ۰/۳۹۳$). ضریب مسیر کل بین باور به دنیای عادلانه و بخشش منفی و در سطح $۰/۰۵$ معنادار بود ($P < ۰/۰۵$ ، $\beta = ۰/۱۴۰$). بدین ترتیب فرضیه اول پژوهش تایید می شود ضریب مسیر غیر مستقیم نیز بین باور به دنیای ناعادلانه و بخشش ($\beta = -۰/۱۶۴$ ، $P < ۰/۰۱$) منفی و در سطح $۰/۰۵$

بحث

عادلانه به‌عنوان یک مکانیسم مقابله‌ای عمل می‌کند و بر اهمیت واکنش‌های هیجانی و قصد و نیت ادراک شده در فرآیند بخشودگی تأکید دارد. در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت عدالت و بخشش اغلب به عنوان پاسخ‌های رقابتی به گناه دیگری شناخته شده است. قطعاً عدالت کیفری و بخشودگی دو سازه ناسازگار هستند. با این حال، بخشش و عدالت به طور کلی لزوماً در تضاد با یکدیگر نیستند (Sutton, Stoeber, & Kamble, 2017) (Sutton, Stoeber, & Kamble, 2017) در پژوهشی بیان کردند. باور به دنیای عادلانه بر روابط اجتماعی مثبت شامل بخشش دیگران و بهرستی ذهنی اثرگذار است. بنابراین افراد دارای باورهای دنیای عادلانه نیرومند، مایل به فهم دلیل نابرابری‌ها هستند، و واکنش‌های تند کمتری در برابر خسارات و زیان‌های اجتماعی نشان می‌دهند و بیشتر احتمال دارد تا قربانیان حوادث و بی‌عدالتی‌های اجتماعی را سرزنش کنند.

در مدل برازش این یافته همچنین معلوم شد که عواطف خودآگاه شرم و گناه به صورت منفی و معنادار بخشش را پیش بینی می‌کنند. بنابراین، میزان تجربه احساس شرم و گناه بسیار مهم است. تجربه احساس شرم و گناه، زمانی که فراتر از ظرفیت روانی باشد. فرد را در روابط بین فردی و روابط درون فردی دچار مشکل می‌کند. اضطراب تجربه شده از تجارب، علاوه بر ایجاد ناامنی و تکرار چرخه باورهای نامطلوب، فرد را وادار به رفتارهای بدوی و تکانشی می‌کند و کمتر اجازه تامل دوباره و شفقت را می‌دهد.

در این پژوهش نقش واسطه‌ای عواطف خودآگاه با توجه به معنی داری اثرات غیر مستقیم باور به دنیای عادلانه به طور کلی تایید شد. اما با توجه به اینکه شرم یک عاطفه کاربردی است، با این حال در میان عموم، عاطفه‌ای مشکل‌آفرین جا افتاده است. در واقع این یافته قدمی برای تبیین ساختاری تر از مفهوم بخشش در ادبیات پژوهش است. همانگونه که گفته شد، مدل‌های خطی و متقابل متعددی برای تبیین بخشش وجود دارد اما این مدل‌ها از نظر میزان تبیین مکانیسم بروز رفتار بخشش ناکارآمد هستند. ونمی‌تواند به عنوان الگویی منسجم برای کاربردی‌های نظری یا عملی مفید واقع شود. با توجه به این که مدل‌های روان‌درمانی جدیدتر، به دنبال

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گری عواطف خودآگاه در رابطه بین باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه با بخشش بود. یافته‌ها نشان داد باور به دنیای عادلانه به صورت مثبت و باور به دنیای ناعادلانه به صورت منفی و معنادار بخشش را پیش بینی می‌کنند و بخشش به عنوان برون‌داد رفتاری مدل پژوهش، برابند متغیرهای فردی در سطوح عمیق (باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه) تا سطوح جاری (هیجان‌ها و تنظیم‌های هیجانی) است. باور به دنیای عادلانه پاسخ‌های انطباقی به تخلفات را منجر می‌شود. باور به دنیای عادلانه افراد را در جهت جستجوی نشانه‌های عدالت در موقعیت‌های مختلف با انگیزه می‌سازند. در نتیجه، به نظر می‌رسد باور به دنیای عادلانه منجر به بازسازی شناختی می‌شود و به این ترتیب به عنوان یک سازوکار مقابله‌ای عمل می‌کند که قربانی را از عواقب روان‌شناختی ناشی از پیامدهای منفی مصون می‌دارد. اهمیت موضوع بخشش و تبیین مکانیسم‌های تسهیل‌گر آن ناشی از نقشی است که بخشش به خودی خود و به عنوان یک ارزش موثر بر سلامت روان دارد. به طور کلی می‌توان گفت باورها و شناخت‌ها در زندگی فردی و اجتماعی هر یک از انسان‌ها نقش‌های مختلفی ایفاء می‌کنند. در این پژوهش نقش این مدل در تبیین رفتار بخشش بسیار قابل توجه بود. میزان واریانس تبیین شده نشان داد متغیر باور به دنیای عادلانه/ ناعادلانه و عواطف خودآگاه در مجموع ۴۰ درصد از واریانس بخشش را تبیین می‌کنند. و به نسبت پژوهش‌های پیشین بالا است. سهم واریانس تبیین شده عواطف خودآگاه نیز چشم‌گیر بود (۲۷ درصد) و می‌توان این میزان را با پژوهش‌های مشابه (که متغیرهایی غیر از باور به دنیای عادلانه را به کار گرفته‌اند) مقایسه کرد (Langman & Chung, 2013)؛ (Carpenter, Tignor, Tsang & Willett, 2016) نتایج این یافته، با یافته‌های گل‌پرور، برازنده و جوادیان (۱۳۹۳)، (Nudelman & Nadler, 2017)، (Sutton, Stoeber, & Kamble, 2017) (Bartholomaeus & Strelan, 2016) (Strelan & Sutton, 2011)، بهارلوهوره، صباحی و رفیعی‌نیا (۱۳۹۶) گل‌پرور و اکبری، (۱۳۸۸) همسو است. (Nudelman & Nadler, 2017) در پژوهشی نتیجه گرفتند که باور به دنیای

می‌شود که اجرای این تحقیق در سایر جوامع و مقایسه نتایج حاصل با یکدیگر انجام گیرد.

پیشنهاد می‌شود اجرای این تحقیق به منظور مطالعه تاثیر متغیرهای دیگر بر بخشش انجام گیرد، این پژوهش در بین افراد مراجعه کننده به خانه سلامت شهر کرج انجام شده است، پیشنهاد می‌شود تحقیق حاضر بر روی نمونه های دیگری از افراد انجام گیرد تا امکان مقایسه نتایج بهتر فراهم آید. باتوجه به اهمیت هر یک از متغیرهای مورد پژوهش، پیشنهاد می‌شود تحقیقات بیشتری در زمینه‌ی شناسایی عوامل مؤثر و مرتبط با بخشش انجام شود.

سپاسگزاری:

این پژوهش برگرفته از پایان نامه مقطع دکتری روانشناسی عمومی می‌باشد. بدین وسیله از کلیه کارکنان محترم خانه‌های سلامت شهر کرج که در انجام این پژوهش همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

منابع

- Amani, Malatyat-Shiri, Ismail-Rajabi, Saeed. (2013). The role of emotional intelligence and spiritual intelligence in predicting students' forgiveness. *Journal of Knowledge and Research in Applied Psychology*, Volume 15, Number 1, pp. 2-4. [Persian].
- Backus, L. N. (2009). *Establishing the link between desecration forgiveness and Marital quality during pregnancy*. Master of art dissertation, graduate college of Bowling green state university.
- Baharlahore, Hurriyya-Sabahi, Parviz and Rafieinia, Parvin. (2017). A Comparison of Attribution and Belief Styles in a Just World between Neurotic, Extraverted, and Normal Individuals. *Journal of Cognitive and Behavioral Sciences Research*, Volume 7, Number 1, pp. 35-50. [Persian].
- Brannan, D., Davis, A., Biswas-Diener, R. (2016). *The Science of Forgiveness: Examining the Influence of Forgiveness on Mental Health A2 - Friedman, Howard S Encyclopedia of Mental Health*. Oxford: Academic Press.

ترکیب عوامل تعاملی در تبیین رفتار هستند. در استنباط این یافته می‌توان گفت عواطف خودآگاه نظیر احساس گناه و شرم هیجان‌های اخلاقی به شمار می‌روند که برای پابندی به هنجارهای اجتماعی و استانداردهای شخصی فرد را با انگیزه می‌کنند و در دوران کودکی پس از رشد خودآگاهی به وجود می‌آیند (Else-Quest, Higgins, Allison & Morton, 2012). Bell, Davis, Griffin, Ashby, & Rice (2017) نیز با طراحی کتاب کار در زمینه خودبخشش‌گری و تلاش برای جبران، تمرین‌هایی در زمینه بهره‌برداری مثبت از احساس گناه و شرم ارائه داده و در پژوهش خود این تمرین‌ها را موثر گزارش کرده‌اند.

به طور کل این پژوهش توانست نشان دهد که اثر باور به دنیای عادلانه/نا عادلانه بر بخشش، نه به شکل مستقیم، بلکه به شکل غیر مستقیم از طریق تنظیم هیجان‌ها و عواطف خودآگاه است. مدل‌های روان‌پویشی که خودشناسی انسجامی را مرکز مفهوم سازی خود قرار می‌دهند بیش از هر چیز الگوهای نظری این مدل تجربی هستند. مدل برازش یافته حاضر می‌تواند تبیین رفتار بخشش و طراحی مدل‌های مداخله‌ای اجتماعی برای افزایش آن را تسهیل کند.

از آنجا که هر تحقیقی با یک سری محدودیت‌هایی همراه است که ممکن است نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار دهد و تحقیق حاضر نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد. لذا در این تحقیق ابزارهای تحقیق به پرسشنامه‌های پنج عامل بزرگ شخصیت، سومین نسخه تجدیدنظر شده مقیاس عاطفه خودآگاهی برای بزرگسالان و مقیاس بخشش محدود می‌شود. لذا یافته‌ها با محدودیت‌های ابزارهای مزبور همراهی دارند. دخالت برخی از متغیرهای مزاحم از قبیل موقعیت اقتصادی، خانوادگی، اجتماعی، وضعیت تاهل و مقطع تحصیلی نمونه‌های تحقیق منجر به کاهش روایی درونی تحقیق شده است، با توجه به این که داده‌های پژوهش حاضر از طریق خودگزارشی گردآوری شده و به گزارش‌های افراد شرکت کننده در پژوهش تکیه شده خودآگاه یا ناخودآگاه تحریف شده باشد. بنابراین امکان دارد یافته‌ها از روایی بالایی برخوردار نباشد و استفاده صرف از پرسشنامه‌ها و به کار نرفتن شیوه مصاحبه برای گردآوری اطلاعات. پیشنهاد

- Personality Psychology*, Volume 1, Number 2, pp. 2-4.[Persian].
- Golparvar, Mohsen-Barazadeh, Amin; Javadian, Zahra. (2014). The Relationship of the Big Five Personality Factors with Beliefs in the Fair and Unfair World and Beliefs for Justice. *Quarterly Journal of Clinical and Personality Psychology*, Volume 10, Number 2, pp. 2-1. [Persian].
- Golparvar, Mohsen; Javadi, Sara. (2007). The Relationship between Fair World Beliefs for Self and Others with Mental Health Indices: A Structural Equation Model. *Journal of the Principles of Mental Health*, Vol. 1, No. 32-31, pp. 122-109. [Persian].
- Hamidipour, Rahim; Sanaei Zaker, Bagher-Nazari, Ali Mohammad-Farahani, Mohammad Taghi. (2009). The effect of forgiveness-based group couple therapy on marital satisfaction. *Journal of Social Psychological Studies in Women*, Vol. 8, No. 4, pp. 73-49. [Persian].
- Kaleta, K., Mróz, J. (2018). Forgiveness and life satisfaction across different age groups in adults. *Personality and Individual Differences*, 120(Supplement C), 17-23.
- Louden, G.M., Gerber, ED.S. (2008). Group forgiveness intervention for adult male homeless individuals: effects on forgiveness, rumination, Texas at san Antonio University.
- Langman, L., Chung, M. C. (2013). The relationship between forgiveness, spirituality, traumatic guilt and posttraumatic stress disorder (PTSD) among people with addiction. *Psychiatr Q*, 84(1), 11-26.
- Nudelman, G., Nadler, A. (2017). The effect of apology on forgiveness: Belief in a just world as a moderator. *Personality and Individual Differences*, 116(Supplement C), 191-200.
- Rindfleisch, J. A. (2018). Chapter 99 - Forgiveness A2-Rakel, David Integrative Medicine (Fourth Edition) (pp. 940-944.e941): Elsevier.
- Rubin, Z., Peplau, L. A. (1973). Belief in a just world and reactions to another's lot: A study of participants in the national draft lottery. *Journal of Social Issues*, 29(4), 73-93.
- Roshan Chasley, Rasul; Perfume of perfume, Mahdieh; (2007). Validation and Reliability of the "Third Bartholomaeus, J., Strelan, P. (2016). Just world beliefs and forgiveness: The mediating role of implicit theories of relationships. *Personality and Individual Differences*, 96, 106-110.
- Bell, C. M., Davis, D. E., Griffin, B. J., Ashby, J. S., & Rice, K. G. (2017). The promotion of self-forgiveness, responsibility, and willingness to make reparations through a workbook intervention. *The Journal of Positive Psychology*, 12(6), 571-578.
- Blackie, L. E., Roepke, A. M., Hitchcott, N., & Joseph, S. (2016). Can people experience posttraumatic growth after committing violent acts?. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 22(4), 409.
- Callan, M. J., Shead, N. W., Olson, J. M. (2009). Fore going the labor for the fruits: The effect of just world threat on the desire for immediate monetary rewards. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 246-249.
- Carpenter, T. P., Tignor, S. M., Tsang, J.A., Willett, A. (2016). Dispositional self-forgiveness, guilt- and shame-proneness, and the roles of motivational tendencies. *Personality and Individual Differences*, 98(Supplement C), 53-61.
- Donat, M., Umlauf, S., Dalbert, C., Kamble, S. V. (2012). Belief in a just world, teacher justice, and bullying behavior. *Aggressive Behavior*, 38, 185-193.
- Else-Quest, N. M., Higgins, A., Allison, C., Morton, L. C. (2012). Gender differences in self-conscious emotional experience: a meta-analysis. *Psychol Bull*, 138(5), 947-981.
- Enright, R. D., Fitzgibbons, R. P. (2015). *Forgiveness therapy: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Golparvar, Mohsen; Akbari, Mohammad. (1388). Belief in a just and unjust world (looking at differences of opinion in terms of demographic variables). *Journal of Psychology and Religion*, No. 4, pp. 142-119. [In Persian].
- Golparvar, Mohsen-Barazadeh, Amin; Javadian, Zahra. (2014). The Relationship Between the Big Five Personality Factors with Beliefs in the Fair World and Beliefs for Justice. *Journal of Clinical and*

- Stuewig, J., Heigel, C., Harty, L., McCloskey, L. (2010). Shaming blaming and maiming: functional links among the moral emotions, externalization of blame and aggression. *Journal of Research in Personality*, 44, 91-102
- Tangney, J. P., Dearing, R. L., Wagner, P. E., Gramazow, R. (2000) The Test of Self-Conscious Affect-3 (TOSCA-3). George Mason University, Fairfax, VA.
- Woodyatt, L., Wenzel, M., & de Vel-Palumbo, M. (2017). Working through psychological needs following transgressions to arrive at self-forgiveness. In *Handbook of the psychology of self-forgiveness* (pp. 43-58). Springer, Cham.
- White, C., Baimel, A., & Norenzayan, A. (2017). What are the causes and consequences of belief in karma?. *Religion, Brain & Behavior*, 7(4), 339-342.
- Revised Version of Adult Self-Awareness Scale" (TOSCA-3). *Journal of Clinical Psychology and Personality-Daneshvar Ex Behavior*, Volume 25, Number 1, pp. 46-31. [Persian].
- Rye, M. S., Loiacono, D. M., Folk, C. D., Olszewski, B. T., Heim, T. A., Madia, B. P. (2001). Evaluation of the psychometric properties of two forgiveness scales. *Current Psychology: Development. Learning Personality*, 20, 260-277.
- Sutton, R. M., Stoeber, J., & Kamble, S. V. (2017). Belief in a just world for oneself versus others, social goals, and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 113, 115-119.
- Strelan, P., Sutton, R. M. (2011). When just-world beliefs promote and when they inhibit forgiveness. *Personality and Individual Differences*, 50(2), 163-168.